

2023-05-01 Nr. NV-1010

VYRIAUSYBĖS IŠVADA Nr.: TAP-23-535 TAIS-23-4895(2)	DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS TEISINĖS PAGALBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1591 17 IR 18 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2414 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS TEISINĖS PAGALBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1591 11, 17, 18, 19, 23 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2416“ PROJEKTO (toliau – Nutarimo projektas)		
	Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Pateikimo Seimui terminas <i>Data iš kalendoriaus</i>	<i>Teisingumo ministerija</i>	<i>Pasirenkama</i> ☐ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☒ Nesvarstyta <i>Data iš kalendoriaus</i>	<i>Pasirenkama</i> ☒ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☐ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Grąžinti tobulinti

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Nutarimo projektu siekiama pateikti Vyriausybės išvadą pagal Seimo valdybos 2023 m. kovo 15 d. sprendimą Nr. SV-S-853 dėl Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-1591 17 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2414 (toliau – Įstatymo projektas Nr. 1) ir Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-1591 11, 17, 18, 19, 23 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2416“ projekto (toliau – Įstatymo projektas Nr. 2).

Įstatymo projekto Nr. 1 iniciatoriai ir rengėjai yra Seimo nariai Vytautas Bakas, Tomas Tomilinas, Linas Kukuraitis, Lukas Savickas ir kt., o Įstatymo projekto Nr. 2 – Seimo narė Dovilė Šakalienė.

Įstatymo projektu Nr. 1 sprendžiama specializuotos psichologinės pagalbos galimai seksualinį smurtą patyrusiesiems vaikams sistemos plėtros problema, siekiant aiškaus, skaidraus, valstybės remiamo specializuoto ekspertinės, psichologinės pagalbos vaikui ir jo artimiesiems mechanizmo.

Įstatymo projektu Nr. 2 sprendžiama nuo seksualinio išnaudojimo ir prievartos nukentėjusių vaikų teisinio atstovavimo pakankamumo, prieinamumo ir kokybės problema, skatinant advokatų specializaciją bei jų teisinių paslaugų prieinamumą.

Pasak šio Įstatymo projekto Nr. 2 rengėjų, valstybė garantuoja būtiną teisinę pagalbą nepilnamečiams . nukentėjusiems nuo seksualinio pobūdžio nusikalstamų veikų, tačiau Vyriausybės nustatytas advokato atlygis už teikiamą antrinę teisinę pagalbą (20 Eur už valandą), neatitinka aktualijų, teisinių paslaugų rinkos tendencijų ir neskatina teisininkų teikti tokio pobūdžio paslaugas. Be to, galiojančiame teisiniame reguliavime numatyta, kad antrinė teisinė pagalba neteikiama, jeigu pareiškėjas gali gauti reikiamas paslaugas nesinaudodamas valstybės garantuojama teisine pagalba, advokatams už antrinės teisinės pagalbos teikimą mokamas Vyriausybės nustatytas užmokestis, jo baziniam dydžiui nenumatant išimčių, kai jis turi pareigą teikti antrinę teisinę pagalbą, bet negali gauti atlygio už suteiktas paslaugas.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Įstatymo projektu Nr. 1 siūloma:

- įtvirtinti specializuotus advokatus, kurie teiktų teisinę pagalbą vaikams, galimai patyrusiems seksualinį smurtą Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme numatytais atvejais;
- nustatyti, kad specialiai parengti advokatai būtų apmokomi pagal Lietuvos advokatūros parengtą ir su Teisingumo ministerija suderintą specialiąją mokymo programą darbui bylose, kuriose nepilnamečiai vaikai yra patyrę seksualinį smurtą;
- numatyti, kad už antrinės teisinės pagalbos teikimą mokamas užmokestis būtų ne mažesnis kaip dvigubas advokatams už antrinės teisinės pagalbos teikimą mokamo taikomo dydžio užmokestis;
- nustatyti terminą per kurį Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba turi priimti sprendimą dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo seksualinį smurtą galimai patyrusiems vaikams.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

Įstatymo projektui Nr. 2 siūloma:

- atsisakyti galiojančiame teisiniame reguliavime esančio ribojimo ir nustatyti, kad valstybės garantuojama teisinė pagalba yra prieinama kiekvienam nepilnamečiui, nukentėjusiam nuo nusikalstamos veikos seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui;
- numatyti, kad advokatams už antrinės teisinės pagalbos teikimą Vyriausybės nustatytas užmokestis yra dvigubinamas;
- numatyti, kad visais atvejais, nesant interesų konflikto tarp pareiškėjo ir konkretaus advokato, ir advokatui sutinkant, priimant sprendimą teikti antrinę teisinę pagalbą, taryba skirtų būtent pareiškėjo pasirinktą advokatą.
- numatyti, kad tais atvejais, kai pasirenkamas advokatas nesantis antrinę teisinę pagalbą teikiančių advokatų sąrašuose, valstybės garantuojama teisinė pagalba galėtų veikti ir kaip dalinis išlaidų advokato paslaugoms apmokėti kompensavimo mechanizmas, t. y. valstybė atlygintų dalį atitinkančią Vyriausybės nustatytą užmokestį, likusią teisinių paslaugų užmokesčio dalį įsipareigojant apmokėti pačiam atstovaujamajam. .

Šie pakeitimai paskatintų advokatų specializaciją atstovaujant nepilnamečiui, nukentėjusiam nuo nusikalstamos veikos seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, gerintų advokatų teisinių paslaugų kokybę ir prieinamumą ypatingai jautrioje byloje.

Nutarimo projektu siūloma iš esmės pritarti Įstatymų projektų tikslams, tačiau nepritarti Įstatymų projektais siūlomoms teisinio reguliavimo priemonėms. Nutarimo projekto rengėjai aiškiai ir pagrįstai argumentuoja, kad nors Įstatymų pakeitimai teikiami dėl labai svarbios ir reikšmingos problemos, tačiau jie vertintini kaip netikslingi, nenuoseklūs ir pertekliniai, nes:

- praktikoje dalis advokatų jau teikia specializuotą antrinę teisinę pagalbą specifinėse bylose (pvz. hospitalizacijos), tačiau atskiros sutartys su jais nesudaromos, todėl didinti antrinę pagalbą teikiančių advokatų sąrašų rūšių skaičių yra netikslinga;
- siūlomas pakeitimas sukeltų dviprasmiškumą, nes advokatas, pageidaujantis antrinę teisinę pagalbą teikti ne tik nepilnamečiams, nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, bet ir kitose bylose, turėtų su Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba sudaryti dvi sutartis, nors toks atskirų sutarčių sudarymas nebūtų taikomas kitais antrinės teisinės pagalbos teikimo atvejais;
- siekiant nustatyti didesnę užmokestį advokatams už suteiktą antrinę teisinę pagalbą tam tikrose bylose, Įstatymo pakeitimas nėra būtinas, pakaktų tikslinti Už antrinės teisinės pagalbos teikimą, koordinavimą ir mediaciją mokamo užmokesčio dydžių ir mokėjimo taisyklių, patvirtintų Vyriausybės 2016 m. balandžio 13 d. nutarimu Nr. 364 „Dėl Už antrinės teisinės pagalbos teikimą, koordinavimą ir mediaciją mokamo užmokesčio dydžių ir mokėjimo taisyklių patvirtinimo“ nuostatas;
- siekiant efektyvesnio nepilnamečių nukentėjusiųjų teisių ir interesų atstovavimo, skatinimo priemonės (užmokesčio didinimas) turėtų būti numatomos ne tik už antrinės teisinės pagalbos teikimą nuo vieno pobūdžio nusikalstamų veikų nukentėjusiems nepilnamečiams, bet ir kitose baudžiamosiose bylose;
- turėtų būti aiškiau detalizuoti atvejai dėl papildomo asmens užmokesčio už suteiktą antrinę teisinę pagalbą mokėjimo, kai antrinę teisinę pagalbą teikia nurodytoms byloms nagrinėti specializaciją turintis advokatas; taip pat trišalės sutarties tarp pareiškėjo, advokato ir Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos sudarymo sąlygos ir tikslingumas;
- aiškinamajame rašte nurodyta Įstatymų projektams įgyvendinti reikalinga lėšų suma (apie 186 000 Eur) detalizuotina, nes nėra įvertintas visas advokato skiriamas papildomas laikas Įstatymo projektuose aptariamoms paslaugoms suteikti (papildomai reiktų dar apie 100 tūkst. Eur.)

Įstatymų projektų siūlomi pakeitimai galėtų būti svarstomi kartu su Seimui jau Vyriausybės pateiktu Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-1591 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 29, 31, 32 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projektu Nr. XIVP-2357.

STEBĖSENA

Nutarimo projektui stebėsenos rodiklių nustatymas neaktualus.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Nutarimo projektas derintas su Generaline prokuratūra, Nacionaline teismų administracija, Policijos departamentu, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos advokatūra, Vidaus reikalų ministerija, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Nutarimo projektas be pastabų ir pasiūlymų suderintas su institucijomis.

Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabos pateikiamos 2023 m. balandžio 21 d. išvadoje Nr. NV-937.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos 2022 m. veiklos ataskaitoje nurodoma, kad 2022 m. antrinė teisinė pagalba buvo suteikta 1 486 nukentėjusiesiems, kai pagal BPK 55 straipsnio „Įgaliotieji atstovai“ 4 d. ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras motyvuotu nutarimu ar teismas motyvuota nutartimi pripažino, kad įgaliotojo atstovo dalyvavimas būtinas bylose dėl nusikalstamų veikų žmogaus sveikatai, laisvei, seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, vaikui ir šeimai ar dorovei, kai nuo šių veikų nukentėjo nepilnametis, taip pat kitais atvejais, kai be įgaliotojo atstovo pagalbos nepilnamečio nukentėjusiojo teisės ir teisėti interesai nebūtų ginami (2021 m. – 1441; 2020 m. – 1 220; 2019 m. – 1 513; 2018 m. – 1 341).

Atsižvelgiant į tai, kad Nutarimo projektas, siūlant pritarti Įstatymų projektų tikslams, bet nepritarti siūlomoms teisinio reguliavimo priemonėms, su susijusiomis atsakingomis institucijomis suderintas be pastabų, siūlytina Nutarimo projekto rengėjams tarpinstitucinio pasitarimo metu detalai pakomentuoti siūlomo ir esamo teisinio reguliavimo skirtumą, poveikį siekiui subalansuotai užtikrinti nepilnamečių, nukentėjusių nuo seksualinio pobūdžio nusikaltimų teisinės, socialinės bei psichologinės apsaugos procesą, institucijoms veiksmingai bendradarbiaujant.

Siūlome Nutarimo projekto rengėjams įvertinti Teisės grupės pastabas ir pasiūlymus Nutarimo projektui.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Artūras Norkevičius

Viešojo valdymo grupė, vyresnysis patarėjas